

dit boek Barths

kunnen, als ze
an Barth. Mis-
hil van Barths
og van Barths
stellen, dan de
delijk duidelijk
n dogmatiek en
gereformeerde.
1. zonde, leed,
m der Schrift-
hij de vleesch-
ze werkelijk is
n Christus dus
lijk is; dat zijn
ons vèrder van
s, liberalistische
zoo voort.

kondiging veel
gen om te be-
sed en doe ik
van 6 maal 2
kan ik het niet.
altgave van een
stof uiteengezet
uurt maar kort,
niets beloven.
studeering van
-professie aan-
le), doch meen
ereiden, dat ze
nder waarschu-
acht: een Hol-
i. Dáár is het

K. S.

redacteur, dit-
temisch artikel.

es door elkaar
toe, maar ook
een bewering,
rdt, dat onder-
van beschuldigd
tot de N. S. B.
ir van leer ge-

blad (Vrijdag
vaar ik dit ge-
ervan. Ik her-
was waar. Tot
angen. (Woens-

K. S.

ummer van een
ik het in. Zag

erika. Het was
a, dat mij deze
gezonden.

den smaak van
lt van polemiek.
eer wél naar
enzelfden toon
van een der
he stuk, tevens
congres", plus
edacteurs pas
ekeeren", gelijk
vader van de
ant het nieuwe
st punt van het
doeld congres.
een leeken des
meest onzeker
houdt aan hun

en betreft: het
n", maandblad
eluid dan der
er van het Ame-
erste officiële

thrikke:
afraid of con-

ough the clash
ss be made in
in Forum wel-

, zoo ongeveer

shenauwd voor

nadenken...
ich ervan ont-
leden is... help!

niet mee aan de reformatie van het leven. Daarom is ons nieuwe orgaan ook erg gesteld op vrije discussie.

Schrijver van dit stuk is Dr. C. Bouma.

Dat is te zeggen: Prof. Clarence Bouma, A.M., Th. D. Professor in ethiek en apologetiek van Calvin Seminary, redacteur van dit nieuwe orgaan. Op dit punt zijn we het met dezen Dr. C. Bouma heelmaal eens. Niet polemiseren betee- kent ook volgens ons: buiten de geschiedenis gaan staan, d.w.z. geen ambt bedienen. En: wel naar buiten, maar niet naar binnen polemiseren, dat is een haard van bederf kweeken, om dien als tuin-van-genoegen voor te stellen.

...

Dit nieuwe orgaan zal dus sterk genoeg zijn, om het te verdragen, dat wij het niet geheel eens zijn met de waardeering, die het voor Karl Barth heeft. Sprekend over „het raadsel van de theologie-der-crisis” merkt Diedrich H. Kromminga, Th. B., op, dat in de grondgedachten der dialectische theologie er geen wezenlijk verschil is tusschen haar en de theologie der reformatoren. Het in deze theologie gegeven raadsel — dat den schrijver straks toch met eenige reserve tegenover haar plaatst, en met name Barth hem doet verheffen boven Brunner — ziet hij in andere punten dan die der grondbeschouwingen gelegen. Hij gaat dan ook zoover, de namen Barth, Kuiper, Bavinck naast elkaar te plaatsen.

Alsof die op één lijn te plaatsen waren!

De bedoeling van den schrijver is — we zeiden het reeds — volstrekt niet, onverdeelde instemming te betuigen met de dialectische theologie; hij ziet in haar een door hem veroordeelde tweeslachtigheid. Maar hij zal niet uit „het raadsel” kunnen komen, als hij niet erkent, dat JUUST in die grondbeschouwingen de fout dezer z.g. „theologie” lag, en nog ligt, ondanks alle veranderingen, die aangebracht zijn.

En zoolang men voortgaat, juist ten aanzien van die grondgedachten Kuiper en Bavinck naast Barth te plaatsen, zal men in zijn verzet krachteloos zijn. En in de bewaring van het toevertrouwde pand eveneens.

Nederlandse lezers kunnen hieruit zien, hoe noodig het is, op dit punt te blijven hameren. Dr. Beets heeft in zijn uitgaven van Kuipers Stonelectures Barth en Kuiper bij elkaar gebracht. Thans gaat men hier eenzelfde kant uit. De „Reformierte Kirchenzeitung” doet niet anders. Andere buitenlanders loopen in hetzelfde spoor. Hier te lande liet zelfs een Chr. Geref. orgaan („De Wekker”) zich in gelijken geest uit... En voor het overige verwijs ik naar het nummer van verleden week.

Ook dit nieuwe orgaan bewijst alweer, dat het congres een ongeluk was, voor binnen- en ook voor buitenland.

K. S.

Spreekuren inzake huwelijks-moeilijkheden.

In ons nummer van 31 Mei hebben wij vermeld, dat enkele heeren te Rotterdam zich beschikbaar gesteld hadden voor het houden van spreekuren voor huwelijks- en gezinsmoeilijkheden. Nader wordt ons nog daarover gemeld, dat de door ons met een enkel woord aangeduide bezwaren terdege zijn gevoeld, en dat men dan ook, met het oog daarop, niet een bureau heeft opgericht, doch alleen spreekuren ingesteld, waar elk voor zich alleen verantwoordelijkheid draagt voor de door hem gegeven adviezen. Overigens is natuurlijk de wil, om in moeilijke gevallen tot overeenstemming te kunnen komen, wel aanwezig. Of uit de daartoe noodige samensprekingen op den duur een bureau zal kunnen groeien, dient te worden afgewacht. Voorloopig is hetgeen thans ondernomen wordt, een praktische erkenning van de vele moeilijkheden, die op dit terrein liggen. De directe aanleiding tot het instellen der spreekuren is gelegen in de bekendheid met de funeste propaganda, die van niet-christelijke zijde gevoerd wordt, en velen tot slachtoffers maakt.

Onze reeds uitgesproken dankbaarheid voor wat het initiatief van de reeds genoemde heeren tot stand bracht, is door deze nadere mededeelingen gegroeid. Wij persoonlijk gelooven niet, dat de oprichting van een bureau wenschelijk is, zoolang niet op de zeer vele ingrijpende vragen de antwoorden kunnen worden gevonden uit een dieper liggend, aan alle bureauleden vertrouwd geheel van dogmatische en ethische overtuigingen. Daar staat echter tegenover, dat ook wij Gereformeerden nog maar nauwelijks de problemen hebben aangeraakt. En daarom kan men beter voorzichtig tastend zijn weg hier zoeken. Beter is, gelijk het hier geschiedt, een voorzichtig van wal steken, dat toch begint de koe bij de horens te vatten, dan de praemature oprichting van een bureau, dat niet eenstemmig kan zijn.

Juist om die reden geloof ik, dat dit Rotterdamsche voorbeeld de aandacht verdient, met name ter wille van zijn bescheidenheid.

K. S.

Groote Tudor-Figuren.

(Schetsen uit den tijd der Reformatie in Engeland en Schotland.)
IX.

Een ongelukkige koningin.

Er zijn onder de Tudors twee vorstinnen geweest, wier leven vol is van een aangrijpende tragedie.

Ieder weet dit van Lady Jane Grey, de zestienjarige koningin-van-negen-dagen, slecht behandeld door haar ouders, gedwongen tot het koningschap en ten slotte onthoofd vanwege die ongelukkige kroon, die ze smeekend afgeweerd had.

Geheel anders staat het met die andere Tudor-vorstin, wier leven bijna één tragedie is geweest: Maria Tudor, de dochter van Hendrik VIII en Catharina van Arragon. Haar heeft de geschiedenis, heeft inzonderheid de volksmond als „de Bloedige” gebrandmerkt. Misschien ware het beter haar „de Ongelukkige” te noemen.

Zij was de langgehoopte, langverwachte erfgenaam der Tudors. Maar haar geboorte was reeds een teleurstelling: zij had een jongen moeten zijn; een koningin had nog nooit over Engeland geregeerd; en men weet hoe sterk in het eiland-rijk de traditie is.

Niettemin, zij was niet alleen de lieveling van haar moeder, maar ook haar vader was goed voor haar tot ongeveer 1527, toen zij elf jaar was, en Hendrik ernst ging maken met zijn echtscheidingsplannen.

Die eerste elf jaren vormen den gelukkigsten tijd van haar leven.

Zij kreeg een zeer zorgvuldige opvoeding.

Dit was trouwens geen uitzondering voor dochters van aanzienlijke huizen in dien tijd.

Lady Jane Grey was zelfs een wonder van ontwikkeling: zij sprak en schreef Latijn en Grieks met een gemakkelijheid, die zelfs een criticus als Ascham, den schrijver van „De Schoolmeester”, tevreden kon stellen; in het lezen van Plato zocht zij vergetelheid van de harde behandeling door haar ouders; zij was niet onbekend met het Hebreeuwsch, het Chaldeeuwsch en het Arabisch. Maria werd tot haar tiende jaar in het Latijn onderwezen door haar moeder, Catharina van Arragon, zelf.

Toen zij vier jaar was, ontving zij gezanten van haar toekomstigen echtgenoot, den Dauphin van Frankrijk, met wien ze toen een jaar verloofd was, op „waardige wijze”, o.a. door voor hen op het spiet te spelen.

Deze verloving werd afgebroken, en toen werd ze verloofd met den jongen keizer Karel V. Toen ze negen jaar oud was, begroetten gezanten uit de Nederlanden haar in het Latijn, waarop zij in diezelfde taal „met zooveel zekerheid en gemakkelijheid antwoordde, alsof zij twaalf ware geweest” (!).

Karel echter schoof haar terzijde voor een Portugeesche prinses, en nu werden eerst onderhandelingen gevoerd over haar huwelijk met James IV van Schotland en later over dat met den vader van den Dauphin, den losbandigen Frans I van Frankrijk, toen 32 jaar. Geen van beide leidde tot het beoogde of voorgewende doel.

Omstreeks dezen tijd — ze was toen ongeveer tien jaar — werd het vroegrijpe kind als Prinses van Wales naar Ludlow aan de grenzen van Wales gezonden, om daar hof te houden, en te zorgen voor een goede rechtsbedeeling in die wilde streken.

Dan komt weldra het donkere onweer opzetten, dat haar scheidt van haar vader en door diens wil ook van haar moeder: weldra mag de liefhebende moeder haar dochter, de tot dusver verwendde, maar nu totaal verwaarloosde dochter haar vernederde moeder niet meer zien.

Wanneer prinses Elizabeth, de dochter van Anna Boleyn, geboren wordt (1533), docht de „onechtheid” van Maria, die reeds moest volgen uit de onwettig-verklaring van haar moeders huwelijk, nog eens uitdrukkelijk vastgesteld.

Haar hofhouding werd opgebroken, en zij moest dienen als hofdame bij haar halfzusje Elizabeth, die zij natuurlijkerwijze als onecht moest beschouwen. Dienares van het dochttertje der indringster Anna Boleyn, zij, de wettige Prinses van Wales, volle nicht van keizer Karel V. Welk een vernedering!

Anna Boleyn is haar verbitterde vijandin. Men spreekt zelfs van pogingen om haar te vergifigen: in de kunst van vergiftiging had men het in de zestiende eeuw, inzonderheid in Italië, maar toch ook in Frankrijk en Engeland, ver gebracht! Zij heeft geen cent, zelfs bijna geen kleeren.

Zij wordt ziek, en Catharina van Arragon smeekt Hendrik om zijn dochter en de hare te mogen verplegen. De gezant van Karel V, de keizerlijke oom, die zich veelszins haar vriend en beschermer heeft betoond, wordt in den arm genomen om de inwilliging van het verzoek te verkrijgen,

Tevergeefs. Want Hendrik heeft het er op gezet, Maria's „Spaansche trots” te breken. Zij zal en moet zijn onmenschenlijken eisch om zijn daden ten opzichte van haar moeder en haar te rechtvaardigen, inwilligen.

Eindelijk, als in 1536 Catharina gestorven is, ontwingt de gewetenlooze Thomas Cromwell haar, de eenzame, opgejaagde, moegestredene, de verklaring die Hendrik wenscht. Zij wordt gedwongen den Koning als Hoofd der Engelsche Kerk te erkennen en gehoorzaamheid te weigeren aan het „voorgewende” gezag van den „Bisschop van Rome”, dat deze zich vroeger in Engeland had „aangematigd”.

Dit was al erg genoeg, want het ging lijnrecht tegen haar overtuiging in. Maar nog vreeselijker was, wat zij verder moest verklaren: dat „het huwelijk, dat tevoren bestaan had tusschen Zijne Majesteit en mijn moeder, naar de wetten van God en de menschen bloedschennig en onwettig was.”

Haar moeder was dood. Haar neef de Keizer, dien zij beschouwde als haar eenigen raadsman en beschermer, adviseerde haar om toe te geven.

Maria teekende. Wel was haar „Spaansche trots” gebroken!

Nu mocht ze ook haar liefhebbenden vader weer zien, en kreeg ze weer een bescheiden hofhouding.

Intusschen was ook Hendriks huwelijk met Anna Boleyn ontbonden, deze lichtzinnige dame naar het blok gevoerd, en haar dochttertje Elizabeth ook al voor onecht verklaard. Opmerkelijk is, dat Maria over haar kleine lotgenootte blijft schrijven als over een koninklijke prinses: „Mare Genade Mylady Elizabeth”.

Vóór Hendriks dood werden de beide prinsessen feitelijk in hun eer hersteld.

Maar tijdens Edward VI (1547—1553), toen de Reformatie doorgedreven werd door den Regentschapsraad, kwam Maria opnieuw in moeilijkheden. Doch zij boog thans niet, zooals zij voor haar despotieken vader had gebogen. Zij wenschte Roomsche te blijven en haar godsdienstplichten te vervullen, daarin gesteund door Karel V. Trouwens, de goede naam van haar moeder en van haarzelf en haar hoop voor de toekomst waren onlosmakelijk samengeweven met haar trouw aan Rome, haar erkenning van het gezag van den Paus, die het huwelijk harer moeder niet onwettig had willen verklaren.

Toen Edward VI gestorven was, verklaarde heel Engeland zich voor Maria, en Jane Grey ging naar het schavot. Niemand had eigenlijk ooit in ernst aan de wettigheid van Maria's geboorte getwijfeld, en geen koning van Engeland werd ooit met luider toejuichingen begroet, dan Maria, toen zij den troon besteeg.

Uit dezen tijd dateert een beschrijving van Maria, van de hand van den Venetiaanschen gezant. Zij was „klein van gestalte, goed gevormd, mager en van een delicate gezondheid, en matig knap van uiterlijk”.

Hoewel zij erg bijziende was, waren „haar oogen zoo levendig, dat zij eerbied en zelfs vrees” inboezemde. „Haar stem”, zoo zegt de ambassadeur uit de Lagunenstad, „is zwaar, bijna als van een man”.

We kunnen er bijvoegen, dat uit de rekening van haar particuliere uitgaven, die zijzelf controleerde, en die bewaard gebleven zijn, blijkt dat zij edelmoedig, vriendelijk en liefdadig kon zijn ten opzichte dergenen die hulp noodig hadden.

Maar zij was geen krachtige vrouw met heerschergaven als haar halfzuster Elizabeth. Zij werd geen nationale figuur zooals deze, en zooals Hendrik VIII niettegenstaande alles ook geweest was.

Haar regeering, met jubel begonnen, was niets dan één groote desillusie.

De beide zaken die haar absoluut en voorgoed impopulair maakten, waren de terugvoering van Engeland onder het Pauselijk gezag — wat had die Italiaan daar in Rome zich met de Engelsche zaken te bemoeien? — en haar huwelijk met Filips II van Spanje, een vreemdeling — waarom trouwde zij geen behoorlijken Engelschman? — en nog wel een zoo gevaarlijken vreemdeling, die begeerig zou zijn om bij zijn vele landen in de Oude en Nieuwe Wereld ook Hendrik VIII's „kleine eiland” te voegen!

Het herstel der Pauselijke macht hield niet in de teruggave der kloostergoederen. Zoover dorsten noch Maria, noch de Paus en zijn legaat, Kardinaal Pole, een naneef van Edward IV en dus prins uit het huis van York, te gaan.

Maar de kerkelijke rechtspraak werd hersteld, en de kettervervolgingen begonnen. Driehonderd brandstapels, waaronder die van Cranmer, Ridley en Latimer, bezorgden Maria den bijnaam „de Bloedige” en brachten dien volledigen afkeer van Rome, die straks onder Elizabeth Engeland tot een Protestantsch land maakte zonder eenige hoop op herstel van het gezag van Rome.

Onder dit alles voelde Maria zich diep ongelukkig door haar totaal mislukte huwelijk.

Het is tragisch en zielig tegelijk, de wijze waarop deze 38-jarige vrouw, die naar liefde smacht, zich vernedert voor den kouden, elf jaar jongeren Spanjaard, die niets voor haar voelt, doch Engeland wil gebruiken als een nuttige pion op het schaakbord zijner politiek.

Hij verlaat haar spoedig na het huwelijk, komt nog eenmaal voor korten tijd terug om zijn politieke oogmerken te bevorderen, en vertrekt dan opnieuw, tot haar grievende teleurstelling, om niet meer terug te keeren.

Hij sleepte haar mee in zijn oorlog tegen Frankrijk, waarbij Calais, de laatste bezitting der Engelschen in Frankrijk, die nog restte uit den Honderdjarigen Oorlog, verloren gaat. „Als ik sterf“, zoo roept de ongelukkige vorstin uit, „dan zal men den naam Calais in mijn hart vinden!“

Welk een knauw voor den Engelschen trots! Dat kwam nu van dat ellendige Spaansche huwelijk!

En dan die zielige vergissingen der Koningin ten opzichte van een tot tweemaal toe aangekondigde blijde verwachting! Een zoon zou Engeland een koning geven, en haar gemaal misschien dicht bij haar brengen.

Maar het liep alles op teleurstelling uit, zooals haar heele regering een teleurstelling was. Zij verloor de liefde van haar volk even totaal als de liefde van den vergoden gemaal onbereikbaar voor haar was. Zelfs toen zij stervende was (1558), liet hij haar aan haar lot over, veronachtzaamde haar geheel.

Zij had den weg gebaad voor Elizabeth: door feitelijk Engeland los te maken van Rome, waarvan Elizabeth slechts vijandschap kon verwachten; door Engeland (ook tengevolge van het verlies van Calais) los te maken van een vastelands-politiek, waardoor het zijn vleugelen kon uitslaan over de oceanen; en doordat de Engelschen nu gewend waren aan de gedachte dat een koningin kon regeren, al was de eerste ervaring dan ook geen gelukkige geweest.

Maar al deze resultaten kwamen in weerwil van Maria, niet als resultaat van, maar in flagranten strijd met haar streven.

Maria was in alles ongelukkig. Ook in haar reputatie bij het nageslacht. Zij is en blijft „Bloody Mary“.

J. VELDKAMP.

Literaire kanteekeningen.

„Kort oponthoud“¹⁾

Het is ten onzent gelukkig geen gewoonte, een bundel novellen of een roman te voorzien van een voorwoord. Wij verwachten, dat zulk een werk voor zichzelf zal spreken.

Dit neemt niet weg, dat, wanneer een auteur gevraagd wordt, op een andere plaats iets over zijn eigen werk te zeggen, dit een goede gelegenheid kan zijn, mogelijk misverstand uit den weg te ruimen.

Het misverstand nu, tiert rondom de literaire wereld al even welig als rondom de theologische. Ik zal nog wel eens in de gelegenheid zijn op enkele ervan in deze kolommen te wijzen.

Een woord over eigen werk kan ook de bedoeling ervan verduidelijken.

Dit is, in de meeste gevallen, helaas geen overbodige weelde, omdat in onze kringen ook daarentrent nog de wonderlijkste theorieën gehuldigd worden en waarlijk niet alleen door „eenvoudige“ lezers.²⁾

Bewuste terug-houding.

In „Kort Oponthoud“ geef ik drie novellen over het leven in een herstellingsoord. Het boekje wil dus niet pretenderen een roman te zijn, al zijn de drie novellen dan ook door hetzelfde onderwerp verbonden. Het herstellingsoord is niet, zooals gedacht is, een christelijke instelling, doch een z.g. „neutrale“ inrichting, aan het hoofd waarvan echter een protestantsch geloovige directrice staat.

Het was zeker mogelijk geweest de in dit boek behandelde stof te laten uitspreken tot een dikken roman. Ik heb mij daarvoor gewacht om de navolgende reden.

De vorm van mijn roman „Martha's Bruidsdagen“ welke onder pseudoniem in 1927 bij Callenbach verscheen, is voor mij thans een overwonnen standpunt. Sindsdien heb ik meer en meer leeren afrekenen met words, met literaire franje, en voelde ik mij sterk aangetrokken tot een zoo sober mogelijke verwoording der dingen. Ook in „Het Verklaarde Uitzicht“ een vertelling van den zeekant, valt reeds min of meer van dit gezichtspunt uit te beschouwen. Het zelf recenseren van ander werk en andere factoren hebben mij kritischer gemaakt ten opzichte van mijn eigen werk.

Ik streef dus doelbewust naar een eenvoudiger stijl, op het gevaar af dat deze terughouding schijnbare verarming meebrengt.

Persoonlijk ben ik daar minder bevreesd voor — het kan noodig zijn vele dingen los te laten, vooral als christelijk auteur. Dat deze houding

door enkele recensenten begrepen is, o.a. door J. C. van Dijk in het „Algemeen Weekblad“, heeft mij dankbaar gestemd. Het is voor mij een aansporing nu, na deze noodzakelijke versobering, weer te beginnen met den opbouw. Want het grootere werk vraagt een anderen stijl dan dien in „Kort Oponthoud“ is toegepast. Is voor een novelle een filmische stijl te accepteren, voor een roman deugt hij minder. Zie b.v. een rammelend boek als „Partij-remise“ van Jef Last.

Wel voel ik de noodzaak van het „op-de-man-af“ schrijven. Wij hebben in 1935 minder dan ooit behoefte aan mooi-schrijverij.

Dat de voor mij noodzaak geworden vorm van „Kort Oponthoud“ niet door iedereen lezer en recensent begrepen werd, kan ik mij voorstellen. Toch vond ik het opmerkelijk, dat de recensent, die mijn boek voor de microfoon besprak, de heer Ten Kate, zich zoo weinig rekenschap heeft gegeven van het verschil tusschen „Martha's Bruidsdagen“ en „Kort Oponthoud“.

Verskil in literaire mentaliteit zal hieraan wel niet vreemd zijn. Wie de door den heer Ten Kate onder pseudoniem geschreven roman: „Het Stuwende Leven“ vergelijkt met „Kort Oponthoud“ zal begrijpen, wat ik bedoel. De sterk op '80 geïnspireerde mooie taal in „Het Stuwende Leven“ zou voor mij een stap terug beteekenen.

Deze jonge calvinist...

Typisch was voor mij de ervaring, dat genoemde radio-recensent niet „tusschen de regels door“ opgemerkt heeft, wat ik met de figuur van den jongeling Van Dijk bedoeld heb.

In Van Dijk heb ik getracht, een „onbedorven“ gereformeerden jongen te schetsen, zóó een, als we allemaal kennen: op zijn achttiende jaar druk bezig zijnde in het leven eener J. V. op G. G. Een leeftijd, waarin de meesten onzer zich ter wille van onze „inleidingen“ voor het eerst verdiepten in Kuyper en Bavinck. Persoonlijk zal ik niet licht deze prachtige uren vergeten. Maar o, die „inleidingen“, waarin de bescheidenheid zoo vaak zoek was!

Wanneer men iets ouder geworden is en afstand heeft kunnen nemen, is er plaats voor lichten humor.

Welnu — Van Dijk is zoo'n calvinistisch jongeling. Hij komt in het herstellingsoord en staat op zijn leeftijd, als een kind tegenover het leven. Maar de inleidingen heeft hij dan toch gemaakt. Hij komt theoretisch beslagen op het ijs, tijdens de confrontatie met andersdenkenden.

Wanneer het nu blijkt, dat Van Dijk, ondanks zijn theorieën, nog alles van het leven moet leeren en hij niet altijd een even schitterend figuur slaat, dan verwacht ik, dat de opmerkelijke lezer iets begrijpt, als de schrijver langs zijn neus weg zegt: „deze calvinistische jongeling...“ Het is bijna vermakelijk, dat genoemde recensent meende dat ik in dezen jongeling nu eens het type van een model calvinist wilde geven.

Mag de schrijver meespelen?

De heer Ten Kate vindt persoonlijke inmenging van den schrijver t.o.z. van zijn figuren blijkbaar een literaire doodzonde. Zoo vond hij de woorden: deze calvinistische jongeling: pathetisch.

Nu is er inderdaad weinig of niets aan te doen als het een lezer of recensent aan humor ontbreekt. Dit gemis wrekt zich dan ook het meest aan den persoon zelf. Dus schiet er niets anders over dan te verklaren: „in Van Dijk heeft de schrijver allermint een model calvinist geteekend, doch een gewonen gereformeerden jongen van omstreeks achtien à twintig jaar, die nog aan het begin staat om zijn geloof waar te maken „in het strijdperk van dit leven“.

Ik had dit alles kunnen uitwerken in bladzijden lange vermoeiende analyses, doch ik bedankte er voor en liet den lezer, op wiens zelfwerkzaamheid ik hoopte, blijken, dat ik toch nog wel schik in Van Dijk had door te zeggen: deze calvinistische jongeling.

De eene vergissing baart de andere. Dat deze woorden allermint onbewust aan mijn pen ontsnapt zijn, meende ik reeds duidelijk te hebben gemaakt. Nu is het rechtsreeks spreken van den schrijver tot den lezer in de lectuur van vóór '80 inderdaad uitgelopen op ongenietbare schoolmeesterij. Doch de auteur van heden heeft zich reeds lang weer het recht toegeëigend zich te mengen in het spel.

Ten onzent is Van Eerbeek er heel sterk in en hoeveel begripsverwarring hieromtrent nog heerscht, bleek wel uit de vele critieken, die hem dit recht bestreden hebben.

Men behoeft echter maar weinig georiënteerd te zijn in de buitenlandsche literatuur om te weten, dat die h.h. critici er naast zijn en nog leven onder den ban van het naturalisme, dat niet vroeg naar den dieperen zin van het leven en alleen maar zoo objectief mogelijk dat leven wilde verbeelden. Belangstellenden mag ik wel verwijzen naar het-geen D. J. Galle in „De Rotterdammer“ van 31 Maart 1934 over dit vraagstuk geschreven heeft.

Behalve de jonge calvinist Van Dijk ook de andere figuren nog toe te lichten acht ik overbodig.

Wanneer door enkelen hunner harde waarheden gezegd worden, moest men niet direct klagen, dat de gereformeerden er niet best af komen. Wanneer de christelijke literatuur niet meer het geweten van ons volk mag zijn, snijdt men haar het hart uit en de christen-auteur zal de rotte plekken immers alleen aanwijzen in het besef van aller gemeenschappelijke schuld.

P. J. RISSEEUW.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Noordsche Wereldbeschouwing en Naturalisme.

Het mythische karakter van de Noordsche wereldbeschouwing en de kracht waarmee zij werd ontwikkeld, heeft tallozen bekoord. Zij klonk als een roepstem uit een andere wereld; wie naar die stem hoorde vond de bron, waaruit het Deutsche volk de krachten zou ontvangen om zich weer op te richten. Indien de innige band tusschen ras en ziel, tusschen bloed en „karakter“, niet langer door een vreemden geest werd verstoord, zou dat volk wederom zijn scheppende taak kunnen volbrengen. „Bloed en karakter zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden en wel in die mate, dat iedere aantasting van dezen wederzijdschen band een bedreiging is voor het geheele leven van het volk.“ Wie zoo oordeelt, duldt geen verdraagzaamheid tegenover „vreemde karakterwaarden“ en wil de gestalten, die daarvan de uitdrukking zijn, zoo snel mogelijk geheel verjagen.

Die gestalten zijn in de eerste plaats de „Jood-sche religie“ en het „Kerkelijk Christendom“, maar ook het materialisme en het marxisme, het humanisme, het liberalisme en het rationalisme, die, volgens Rosenberg, alle door denzelfden geest worden beheerscht. Alleen uit de Deutsche ras-ziel kunnen de krachten vrij komen, die de drukkende omklemming van al die stelsels zullen verbreken en de dooedende werking daarvan verhinderen. De ondergang van deze systemen is de levensvoorwaarde voor het volk. Leven kan alleen de ras-ziel geven en daarom is het gelukkig, dat de „tijd van het intellectualisme als stelsel voorbij is“. De symbolen, waarin de Noordsche wil en het Noordsche karakter zich uitdrukt, worden voortaan als het hoogste goed geprezen!

De kritiek van Rosenberg op de „heerschappij van de rede“ is door velen met instemming begroet, ook al behoorden zij niet tot de directe aanhangers van zijn wereldbeschouwing. In hun strijd tegen het rationalisme was zijn hulp hen welkom. Rosenberg gaf immers weer aan de ziel de volle eer en hij verzette zich tegen de smadelijke pogingen om haar al ontleidend te verklaren. Het volk behoeft zich niet langer te bukken onder de macht van de „heerschende“ systemen, want „het leven van een ras, van een volk is geen logisch zich ontwikkelende filosofie“¹⁾ en ook geen proces dat volgens natuurwetten²⁾ verloopt, maar de ontwikkeling van een mystieke synthese, van een activiteit der ziel, die niet door logische conclusies kan worden verklaard en ook niet als een reeks van oorzaak en gevolg begrijpelijk kan worden gemaakt. Zulk een taal was voor menig-een aangenaam om te hooren. Het typisch naturalistisch karakter van de Noordsche leer bleef, door het mystieke waas dat hem omgaf en door de symbolische wijze van uitdrukken, voor niet weinigen verborgen.

In zijn verweerschrift „An die Dunkelmänner unserer Zeit“, heeft Rosenberg zich een uitdrukking veroorloofd, die dat naturalistische karakter in al zijn duidelijkheid onthult. Wij hebben het stuk, waarin die uitdrukking voorkomt, aan het slot van het artikel „Rondom de Mythos“ reeds vermeld. In dat gedeelte beweert Rosenberg dat het Deutsche volk mede langs den weg der eugenetiek voor de Noordsche wereldbeschouwing zal worden gewonnen: „Gezonde Duitschers keeren naar hun eigen niet-zieke wezen terug“. De fysiek gezond gemaakte Duit-scher zal vanzelf Noordsch denken, heel het geestelijk leven is tot een begeleidend verschijnsel van het stoffelijk leven gedegradeerd. Ziel en lichaam mogen voor de waarneming verschillend zijn, in wezen is er geen onderscheid.

Het gezonde bloed — nu in den natuurlijken zin des woords en niet in de symbolische betekenis — brengt een gezonde wereldbeschouwing voort. Zulk een redeneering is zuiver epiphenomenalistisch. De binding van het geestelijke aan het natuurlijke leven is nu wel zeer duidelijk zichtbaar en kan door geen mythisch-mystieke omhulling meer worden verborgen.

Wie dus Rosenberg meent naast zich te hebben

¹⁾ Hier wordt dus zowel het idealisme als het naturalisme veroordeeld.

in den sta-
drogen uit-
te veel om
18de en 19-
heid is bi-
ras het
verschafft.
een waarc-
niet „wat
het bloec-
„Haar „ni-
steile cur-
en eudaer-

Deze „v-
centie aan-
zijn aanva-
geschieden-
dankbaar
Vollai-

De rat-
lenschap-
eenige aan-
band, dat t-
magie zou
geloof van
tuurlijk o-
allen er
Christenb-
lijke opsta-
schrift on-
zetting van
land en
echt-germ-
plaatst. W-
geloof, is
loos, een
zijn antw-
van onze
Rosenberg
ken; het
In vele

zelfde ge-
dienst en
Rosenberg
God bewi-
heid een
verovering
germaansc-
matigheid
kenmerk
De ontde-
in het aan-
wereldbee-
heerschapp-
tooverman-
senberg
naturalism-
tallooze sl-
andere we-
De dam,
pen, heef-
primitieve-
wetten, di-
kers — in-
tische ma-
Een pri-
Men verg-
gen van
Oostenrijk
is het vo-
dikwijls g-
der weten-
van den
verstoord.
volgens on-
door onzo-
geen God-
matig ver-
zelfde gee-
berg en in-
hem ook
gebeurten-
enz. laat
gebeden c-
Het geloof
oorzaak e-
ziening w-

Rosenbe-
natuurfilos-
wetenscha-
fabelen e-
heeft met
kerkelijke
voorstelling-
en voor a-
natuurwet-
geloof in
lijke kerke-
al geven
wereld me-
te draaien
Zoo spa-
van de
naamd ni-

²⁾ Dr Kaa-
40 e.v. Verg-
social: „Wa-
volk geluk
³⁾ Otto B-
pg. 19.

¹⁾ Uitgave J. H. Kok N. V. te Kampen.

²⁾ Wanneer ik in dit stukje „critiek op critiek“ uitbreng, doe ik dat, omdat hier niet alleen persoonlijke, doch evenzeer „algemeene“ belangen in 't geding zijn.